

Byla C-208/21**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2021 m. kovo 23 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Lenkija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. birželio 1 d.

Ieškovė:

K. D.

Atsakovė:

Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A.

Pagrindinės bylos dalykas

Pagrindinės bylos dalykas yra ieškinys dėl mokėjimo, grindžiamas tuo, kad pareiškimas dėl prisijungimo prie grupinio draudimo sutarties laikytinas negaliojančiu dėl nesąžiningos rinkos veiklos vykdymo

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąvokos „nesąžininga komercinė veikla“ taikymo sritis pagal Direktyvą 2005/29/EB; subjektinė atsakomybės taikymo sritis; teisė reikalauti pripažinti negaliojančia sutartį pagal nacionalinę teisę; neaiški tipinė sutartis Direktyvos 93/13 kontekste

Prejudiciniai klausimai

Pirmasis klausimas: ar Direktyvos 2005/29/EB 3 straipsnio 1 dalis kartu su 2 straipsnio d punktu turėtų būti aiškinama taip, kad sąvokos „nesąžininga komercinė veikla“ reikšmė siejama tik su aplinkybėmis, susijusiomis su sutarties

sudarymu ir produkto pateikimu vartotojui, ar į direktyvos taikymo sritį ir sąvoką „nesąžininga komercinė veikla“ taip pat patenka prekybininko, kuris yra produkto kūrėjas, parengta klaidinanti tipinė sutartis, kuri yra kito prekybininko parengto pardavimo pasiūlymo pagrindas ir todėl nėra tiesiogiai susijusi su produkto pateikimu rinkai?

Antrasis klausimas: jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar prekybininku, pagal Direktyvą 2005/29/EB atsakingu už nesąžiningos komercinės veiklos vykdymą, laikytinas prekybininkas, atsakingas už klaidinančios tipinės sutarties parengimą, ar prekybininkas, kuris tokios tipinės sutarties pagrindu pristato produktą vartotojui ir yra tiesiogiai atsakingas už produkto pateikimą rinkai, o gal darytina prielaida, kad pagal Direktyvą 2005/29/EB atsakingi abu prekybininkai?

Trečiasis klausimas: ar Direktyvos 2005/29/EB 3 straipsnio 2 dalis prieštarauja tokiai nacionalinės teisės nuostatai (nacionalinės teisės aiškinimui), pagal kurią vartotojui suteikiama teisė reikalauti, kad nacionalinis teismas paskelbtų negaliojančia su prekybininku sudarytą sutartį, o šalys grąžintų viena kitai tai, ką gavo, jei vartotojo valios dėl sutarties sudarymo pareiškimui įtakos turėjo prekybininko vykdoma nesąžininga komercinė veikla?

Ketvirtasis klausimas: jei į trečiąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar tinkamu teisiniu pagrindu vertinant prekybininko veiksmus, kai jis palaikydamas santykius su vartotoju pasitelkia nesuprantamą ir neaiškia tipinę sutartį, laikytina Direktyva 93/13, todėl Direktyvos 93/13 5 straipsnio reikalavimas sutarties sąlygas išdėstyti aiškia ir suprantama kalba turėtų būti aiškinamas taip, kad su vartotojais sudarytose su draudimo kapitalo fondu susieto draudimo sutartyse ši reikalavimą tenkina atskirai nederinama sutarties sąlyga, kurioje tiesiogiai nenurodomas investavimo rizikos mastas draudimo sutarties laikotarpiu, o tik informuojama apie galimybę prarasti dalį sumokėtos pirmosios įmokos ir einamųjų įmokų draudimo atsisakymo nepasibaigus atsakomybės laikotarpiui atveju?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“) (toliau – Direktyva 2005/29/EB) 2 straipsnis, 3 straipsnis, 5 straipsnis, 11 straipsnis, 11a straipsnis

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos [d]irektyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (toliau – Direktyva 93/13) 3 ir 5 straipsniai

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (2007 m. rugpjūčio 23 d. Įstatymas dėl kovos su nesąžininga rinkos praktika) (toliau – UPNPR) 2 straipsnis, 4 straipsnis, 12 straipsnis

Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (1964 m. balandžio 23 d. Civilinis kodeksas) (toliau – KC) 6 straipsnis, 58 straipsnis, 84 straipsnis, 88 straipsnis, 361 straipsnis, 415 straipsnis, 805 straipsnis, 808 straipsnis

Trumpas faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos aprašymas

- 1 Ieškovė K. D. 2018 m. sausio 10 d. ieškiniu reikalauja, kad atsakovė akcinė bendrovė *Towarzystwo Ubezpieczeń Ż*, kurios buveinė yra V. (toliau – TUŻ), sumokėtų 40 225,43 PLN kartu su įstatyme nustatytais delspinigiais, skaičiuojamais nuo 2017 m. gegužės 7 d. iki apmokėjimo, ir padengtų bylinėjimosi išlaidas.
- 2 Reikalavimus ieškovė grindė keliais pagrindais, be kita ko, teiginiu, kad pareiškimas dėl prisijungimo prie su draudimo kapitalo fondu L. (*ubezpieczeniowy fundusz kapitałowy*, toliau taip pat – UFK L.) susietos grupinio gyvybės draudimo ir draudimo išgyvenimo atveju sutarties, sudarytos tarp akcinės bendrovės TUŻ, kurios buveinė yra V., ir akcinės bendrovės Y banko (toliau – Y bankas), kurio buveinė yra V., turi būti laikomas negaliojančiu, taip pat tuo, kad atsakovė vykdė klaidinančią nesąžiningą rinkos veiklą, o abu pastarieji teiginiai grindžiami identiškomis faktinėmis aplinkybėmis ir produkto aprašymu, pateiktu L. draudimo sąlygose ir draudimo kapitalo fondo L. nuostatuose (toliau – fondo nuostatai).
- 3 Nagrinėjamas ginčas kilo dėl ieškovės, kuri yra vartotoja, prisijungimo prie su draudimo kapitalo fondu L. susietos grupinio gyvybės draudimo ir draudimo išgyvenimo atveju sutarties, sudarytos tarp akcinės bendrovės TUŻ, kurios buveinė yra V., ir akcinės bendrovės Y banko, kurio buveinė yra V.
- 4 Šioje sutartyje akcinė bendrovė TUŻ, kurios buveinė yra V., veikė kaip draudikas. Akcinė bendrovė Y bankas, kurio buveinė yra V., veikė kaip draudėjas. Ieškovė sutartyje turėjo būti nurodyta kaip apdraustoji. Ieškovė buvo apdrausta nuo 2012 m. sausio 10 d. Sutarta draudimo sutarties trukmė –15 metų. Prisijungusi prie sutarties ieškovė įsipareigojo sumokėti 20 250 PLN pirmąją įmoką ir kas mėnesį mokėti 612 PLN einamąsias įmokas. Ieškovė pagal sutartį į draudiko sąskaitą iš viso sumokėjo 58 806 PLN. Sutarčiai buvo taikomos standartinės sutarčių sąlygos, būtent draudimo sąlygų forma, mokesčių ir įmokų limitų lentelė, kapitalo draudimo fondo nuostatai.
- 5 Remiantis draudimo sąlygomis, mokesčių ir įmokų limitų lentelė, kapitalo draudimo fondo nuostatais, sutarties tikslas buvo kaupti ir investuoti apdraustojų lėšas naudojant atskirą draudimo kapitalo fondą. Remiantis nuostatais, draudimo kapitalo fondą sudarė mokamos įmokos, tai yra pirmoji įmoka ir einamosios

įmokos, atėmus administravimo mokesį. Sutarties pradžioje sumokėta pirmoji įmoka sudarė 20 proc. investuojamos sumos, t. y. visų įmokų, kurias ieškovė turėjo sumokėti per visą sutarties galiojimo laiką, atėmus mokesčius, sumos. Pagal sutartį investuota suma sudarė 101 250 PLN, tai yra einamosios įmokos, atėmus administravimo mokesį, ir draudimo laikotarpio mėnesių skaičiaus sandauga, papildomai pridedant pirmąją įmoką (taigi 612 PLN atėmus administravimo mokesį x 15 metų x 12 mėnesių + 20 proc.). Fondo tikslas buvo padidinti fondo turto vertę padidėjus jo investicijų į BV išleistus sertifikatus vertei ir apsaugoti 100 proc. investuotos sumos, tačiau draudikas negarantavo, kad šis tikslas bus pasiektas.

- 6 Pasibaigus 15 metų sutarties galiojimo laikotarpiui, ieškovė turėjo gauti draudimo išgyvenimo atveju išmoką, lygią sąskaitos vertei išpirkimo dieną; ši vertė turėjo būti nustatyta remiantis nuostatais. Pagal nuostatų 4 straipsnio 5 dalį sąskaitos vertė išpirkimo dieną apskaičiuojama pagal 3 dalyje nurodytų sertifikatų vertę. Atsakomybės laikotarpio pabaigoje išmoka už sertifikatą turėjo apsaugoti nominalią vertę, atitinkančią investuotą sumą (t. y. 101 250 PLN), ir pasiekti nuostatų 3 straipsnio 2 dalyje nurodytą tikslą (t. y. padidinti draudimo kapitalo fondo turto vertę), bet draudikas negarantavo, kad fondo nuostatų 3 straipsnio 2 dalyje nurodytas investicijų tikslas bus pasiektas. Be to, ieškovė turėjo gauti išmoką, nebent būtų atsiradusi viena iš rizikų, būtent emitento kredito rizika (suprantama kaip galimas nuolatinis ar laikinas emitento nesugebėjimas tvarkyti skolą, įskaitant išleistų sertifikatų išpirkimą), rizika negauti pelno, nes draudimo kapitalo fondo veiklos rezultatas priklauso nuo sertifikatų vertės pokyčio ir nėra iš anksto nustatytas, rizika prarasti dalį sumokėtos pirmosios įmokos ir einamųjų įmokų atėmus administravimo mokesį, jei draudimo sutarties būtų atsisakyta prieš pasibaigiant atsakomybės laikotarpiui.
- 7 Pirmiau minėto indekso veikimo būdas sutartyje nebuvo nurodytas. Pradinio indekso likvidavimo atveju šis indeksas galėjo būti pakeičiamas pakaitiniu indeksu. Sutartyje nebuvo nurodytas ne tik pakaitinio indekso apskaičiavimo būdas, bet ir situacijos, kuriose pradinis indeksas gali būti likviduojamas, ir kas priima sprendimą šiuo klausimu.
- 8 Ieškovė turėjo teisę nutraukti sutartį nepasibaigus 15 metų laikotarpiui. Draudikas įsipareigojo tokiu atveju išpirkti visą sumą. Tuomet draudikas būtų turėjęs grąžinti apdraustajai sumą, lygią sąskaitos vertei, iš kurios atimtas nutraukimo mokeskis, siekiantis 80 proc. finansinių lėšų, jei sutartis nutraukiama pirmaisiais, antraisiais ar trečiaisiais sutarties galiojimo metais. Jei sutartis nutraukiama vėlesniais sutarties galiojimo metais, likvidavimo mokeskis atitinkamai sumažinamas iki 50 proc. šeštaisiais metais ir 20 proc. dešimtais metais.
- 9 Nutraukimo mokeskis turėjo būti apskaičiuojamas ir renkamas procentine išraiška nuo išpirktų fondo vienetų vertės pagal mokesčių ir įmokų limitų lentelę. Sąskaitos vertė suprantama kaip esamas įsigytų fondo vienetų skaičius, padaugintas iš tokio vieneto vertės tam tikrą dieną. Fondo vieneto vertė buvo apskaičiuojama viso fondo grynojo turto vertę padalijant iš visų fondo vienetų

skaičiaus. Viso draudimo kapitalo fondo grynojo turto apskaičiavimo būdas buvo reglamentuotas nuostatuose – turėjo būti skaičiuojama pagal rinkos vertę, kuri leistų patikimai atspindėti vertę, laikantis riziką ribojančio vertinimo principo. Sutartyje nebuvo nurodytos taisyklės, pagal kurias vertinami draudimo kapitalo fondo vienetai, ar taisyklės, pagal kurias vertinamas viso fondo grynasis turtas. Taip pat nurodyti obligacijų ir sertifikatų, į kuriuos turėjo būti investuojamos fondo lėšos, vertinimo principai.

- 10 Pirmoji įmoka buvo konvertuojama į fondo vienetus pagal sutartyje nurodytą nekintamą 200 PLN pradinės vieneto vertės perskaičiavimo koeficientą. Vykdamas vėlesnes sąskaitos operacijas, t. y. pradėjus mėnesinių einamųjų įmokų mokėjimą, lėšų konvertavimas į fondo vienetus ir visų apdraustojų (įskaitant ieškovę) sąskaitoje įrašytų vienetų vertės perskaičiavimas buvo vykdomas ieškovei nežinomu būdu. Draudimo sąlygose ir fondo nuostatuose nenurodyta priežastis, kodėl fondo vieneto vertė po pirmojo įsigijimo sumažėja nuo 200 PLN iki 147,38 PLN, o vėlesniais laikotarpiais – net iki 31,93 PLN.
- 11 Ieškovė prisijungė prie minėtos draudimo sutarties tarpininkaujant akcinei bendrovei Y bankui.
- 12 Draudimo kapitalo fondo lėšos buvo investuojamos į struktūrizuotas obligacijas, kurias išleido investicinis bankas BV. Fondo vieneto vertė, taigi ir apdraustojų investicijų vertė, lėmė šio turto (tai yra struktūrizuotų obligacijų), o ne bazinių indeksų vertę. Struktūrizuotas obligacijas sudarė pasirinkimo sandorio dalis ir skolos dalis (obligacijos ar indėliai). Struktūrizuotų obligacijų rinkos vertė yra šių dviejų jos dalių vertės komponentas. Pirmiau minėta informacija nebuvo įtraukta į draudimo sąlygas ir fondo nuostatus – draudimo sąlygose nurodyta tik tai, kad draudimo kapitalo fondo lėšos bus investuojamos į BV sertifikatus.
- 13 Be to, draudimo sąlygose ir fondo nuostatuose išsamiai nenurodyta, kaip veikia nagrinėjamam produktui taikomas finansinio svėro mechanizmas ir kokios yra jo pasekmės kapitalo dalių sąskaitos vertei, visų pirma pažymima, kad ir pelnas, ir nuostoliai apskaičiuojami nuo visos investuotos įmokos. Fondo vieneto vertei ir reikšmingam jo vertės sumažėjimui pradinio investicijos laikotarpiu įtakos turėjo tai, kad nagrinėjamas turtas (struktūrizuotos obligacijos), į kurį investuojamos fondo lėšos, dėl finansinio svėro mechanizmo yra iš dalies apmokėtos finansinės priemonės.
- 14 Y banko darbuotojas R. N., siūlydamas produktą, informuodavo klientus, kad tai yra investicinis produktas, kuriam sutarties pabaigoje suteikiama kapitalo garantija. Sutarties nutraukimo nepasibaigus atsakomybės laikotarpiui atveju kapitalo garantija nebuvo teikiama, o klientas turėjo sumokėti nutraukimo mokestį. Kapitalo garantija apėmė kliento per visą sutarties laikotarpį sumokėtą sumą.
- 15 Finansinio svėro mechanizmas (*leverage*) ieškovei buvo paaiškintas taip, kad nuo deklaruotos 101 250 PLN investicijų sumos ji turi įmokėti 20 proc., o likusią dalį

sumoka bankas. Generuoti pelną turėjo visa deklaruota 101 250 PLN suma. Per susitikimą su konsultantu R. N. ieškovė nebuvo informuota nei apie riziką, susijusią su produktu, nei apie tai, kad nuostoliai taip pat bus apskaičiuojami nuo deklaruotos sumos.

- 16 Viso produkto L. kūrėjas – akcinė bendrovė TUŽ, kurios buveinė yra V. Akcinė bendrovė Y bankas, kurio buveinė yra V., ieškovės apdraudimo procese veikė tik kaip draudėjas ir neturėjo jokios įtakos produkto parametrų. Y bankas nedalyvavo kuriant šį produktą. Vis dėlto Y bankas parengė mokomąją medžiagą Y banko darbuotojų, siūlančių TUŽ produktus, mokymams. Mokomąją medžiagą patvirtino TUŽ.
- 17 R. N. dalyvavo su produktais ir pardavimu susijusiuose mokymuose. Mokymai, susiję su produktu L., truko apie 2 savaites ir apėmė, be kita ko, informaciją apie produkto pasiūlą, produkto struktūrą, produkto principus ir pardavimo procesus. Be to, investicinius produktus siūlantys Y banko darbuotojai buvo mokomi investicinių produktų kūrimo, jų ekonominių aspektų ir principų.
- 18 Ieškovė, susipažinusi su informacija apie savo kapitalo dalių sąskaitos likutį, kuris buvo gerokai mažesnis už sumokėtų įmokų sumą, nusprendė nutraukti sutartį. 2017 m. balandžio 4 d. raštu ieškovė nutraukė draudimo sutartį ir paragino atsakovę gražinti visas sumokėtas lėšas. 2017 m. balandžio 25 d. raštu TUŽ atsisakė tenkinti ieškovės prašymą.
- 19 Draudimo sutarties pabaigoje sąskaitoje esančių lėšų vertė buvo 37 161,15 PLN. TUŽ išskaičiavo 18 580,58 PLN (50 proc. kapitalo dalių sąskaitos vertės) nutraukimo mokestį. Ieškovė per sutarties galiojimo laiką buvo sumokėjusi 58 806 PLN įmokų.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 20 Ieškovės nuomone, L. draudimo sąlygose buvo pateiktos bendros, neaiškios, netikslios, taigi ieškovę, kuri yra vartotoja, klaidinančios nuostatos, remdamosi kuriomis ieškovė negalėjo savarankiškai nustatyti įsigytos prekės pobūdžio ir struktūros.
- 21 Nors galima daryti prielaidą, kad apdraustasis galėjo gauti iš draudiko informaciją apie jam priskirtų vadinamųjų fondo vienetų skaičių, visgi fondo vieneto vertė priklausė nuo viso draudimo kapitalo fondo vertės. L. draudimo sąlygose nebuvo nurodytas šios vertės (viso draudimo kapitalo fondo vertės) nustatymo būdas, tik pateikta nuoroda į fondo nuostatus. O fondo nuostatuose buvo nurodyta, kad fondo vieneto vertė yra fondo grynosios turto vertės ir visų fondo vienetų skaičiaus daliumu. Grynoji turto vertė apibrėžiama kaip turto vertė, atėmus įsipareigojimus. Fondo grynojo turto vertės nustatymo būdas atsakovės draudimo bendrovės parengtuose fondo nuostatuose buvo apibūdintas labai apibendrintai nurodant, kad ši vertė nustatoma „pagal rinkos vertę, kuri leidžia patikimai

atspindėti jo vertę, laikantis riziką ribojančio vertinimo principo“. Kita vertus, fondo nuostatuose nebuvo nurodyta, kas ir kaip turėtų atlikti šį vertinimą.

- 22 Remiantis fondo nuostatais, draudimo kapitalo fondo lėšos turi būti investuojamos į sertifikatus, kuriuos išleido BV, t. y. užsienio bendrovė, nevykdanti veiklos Lenkijoje, o šių sertifikatų mokėjimas yra pagrįstas indeksu, kuris fondo nuostatuose nurodytas kaip BV INDEX. Nuostatuose buvo pažymėta, kad indeksą sukūrė BV bankas, tačiau, ieškovės teigimu, nebuvo nurodyta, kokiais objektyviais kriterijais remiantis nustatomos šio indekso vertės.
- 23 Nei L. draudimo sąlygose, nei fondo nuostatuose nebuvo nurodytos fondo vienetų vertinimo taisyklės ir mechanizmai sutarties galiojimo laikotarpiu ir ją nutraukus.
- 24 Išanalizavusi fondo nuostatus ieškovė padarė išvadą, kad išmokyti, mokėtinų apdraustiesiems pagal draudimo sutartį, vertė bus nustatoma ne remiantis objektyviai patikrinamais ir viešai prieinamais rinkos duomenimis, o pagal draudimo sąlygose ir fondo nuostatuose neatskleistus metodus, kriterijus ir duomenis.
- 25 Ieškovė nurodė, kad konsultantas, siūlydamas produktą, jos neinformavo, kad rizika taikoma ne tik pelnui, o ieškovė gali neatgauti sumokėto kapitalo. Jis ieškovės neįspėjo, kad ji gali patirti nuostolių, net jei indeksas, kuriuo grindžiamas fondas, padidėja.
- 26 Ieškovės teigimu, produktų, kurie iš esmės yra investiciniai produktai, nepritaikyti prie kliento poreikių, pardavimas, taip pat nesąžiningas klientų informavimas (be kita ko, pabrėžiant galimybę pasiekti didesnę nei vidutinį pelną kartu, bet kartu marginalizuojant informaciją apie riziką) yra nesąžininga veikla.
- 27 Atsiliepime ieškinį atsakovė TUŽ prašo atmesti visą ieškinį ir priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidas. Atsakovė, atsakydama į teiginius dėl tariamos nesąžiningos rinkos veiklos, nurodo, be kita ko, kad TUŽ negali būti patraukta atsakove, nes ieškovės teiginiai pateikti dėl draudiko, t. y. Y banko, darbuotojo vykdomo draudimo produktų pardavimo proceso, o ne atsakovės, akcinės bendrovės TUŽ, veiksmų ir neveikimo. Kartu buvo pareikštas prieštaravimas, kad yra suėjęs atitinkamų reikalavimų senaties terminas.
- 28 Atsakydama į teiginius dėl nesąžiningos rinkos veiklos, atsakovė pareiškė, kad ieškovė neįrodė nesąžiningos rinkos veiklos vykdymo siūlant produktą ir ieškovei prisijungiant prie grupės draudimo sutarties. Atsakovė neigia vykdydžiusi nesąžiningą rinkos veiklą. Ieškovė neįrodė, kad atsakovė produktą siūlė nesąžiningai, pristatydama jo savybes vartotoją klaidinančiu būdu.
- 29 Taip pat nurodyta, kad būtent Y bankas, vykdydamas verslo veiklą kaip atskiras subjektas, siūlė savo klientams prisijungti prie draudimo sutarties kaip apdraustiesiems. Taigi Y banko veiksmai laikytini veiksmais, kuriuos šis subjektas vykdydė savo sąskaita ir savo vardu.

- 30 Atsakovė draudimo įmonė įvykdė informacinius įsipareigojimus, o visa informacija apie draudimą buvo įtraukta į ieškovės gautus dokumentus. Todėl ieškovė puikiai žinojo, koks yra produkto, prie kurio ji prisijungė, pobūdis. Kadangi ieškovė žinojo apie produkto pobūdį ir turėjo galimybę sužinoti apie su juo susijusią riziką prieš prisijungdama prie sutarties, negalima laikyti, kad ieškovės interesai buvo pažeisti.

Trumpi prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvai

- 31 Direktyvos 2005/29/EB 2 straipsnio d punkte pateikta sąvokos „komercinė veikla“ apibrėžtis yra labai bendra. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija rodo, kad šios sąvokos taikymo sritis turėtų apimti visas prekybininko veiksmų ir neveikimo formas, galinčias potencialiai ar realiai paveikti vartotojų pasirinkimą ir sprendimus, tiesiogiai susijusius su produkto pardavimu ar reklama. Todėl remiantis nacionaline teise daroma prielaida, kad nesąžininga rinkos veikla apima bet kokią prekybininko elgesio formą, jei yra tiesioginis ryšys tarp veiksmo ar neveikimo ir reklamos ar vartotojo atlikto produkto įsigijimo. Nurodoma, kad prekybininko veiksmai, priskiriami veiklos sampratai, apima reklamą, komercinę informaciją, rinkodarą, pardavimo skatinimą.
- 32 Atrodo, kad ligšiolinėje savo jurisprudencijoje Teisingumo Teismas nėra aiškiai išreišęs pozicijos dėl sąvokos „priežastinis ryšys“ reikšmės pagal Direktyvą 2005/29/EB. Nacionalinėje jurisprudencijoje tiesioginių santykių klausimas buvo iškeltas *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas), kuris konstatavo, kad Įstatymo dėl kovos su nesąžininga rinkos praktika nuostatos taikomos veiksams ar neveikimui, tiesiogiai susijusiems su produkto reklama ar vartotojo produkto pirkimu, be to, reikšmės turi ne tik prekybininko rinkodaros veiksmai, bet ir kiti būdai išskirti jo produktus nuo kitų rinkoje siūlomų produktų.
- 33 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas suabejojo, ar nesąžiningą rinkos veiklą, kaip apibrėžta Direktyvoje 2005/29/EB, vykdo ir prekybininkas, kuris yra tipinės sutarties, t. y. draudimo sąlygų ir draudimo kapitalo fondo nuostatų, kurie sudaro kito prekybininko parengto pardavimo pasiūlymo pagrindą, autorius. Tipinės sutarties autorius (draudikas) tiesiogiai nepateikia produkto rinkai ir nėra tiesiogiai atsakingas už produkto pateikimą rinkai. Tai daro jo kontrahentas (draudėjas). Atsižvelgiant į tai, kilo abejonų, ar taip susiklosčius santykiams galima laikyti, kad nesąžiningą rinkos veiklą, kaip apibrėžta Direktyvoje 2005/29/EB, taip pat vykdo tipinės sutarties autorius?
- 34 Remiantis nagrinėjamos bylos aplinkybėmis, ieškovei buvo pasiūlyta galimybė prisijungti prie su draudimo kapitalo fondu L. susietos grupinės gyvybės draudimo ir draudimo išgyvenimo atveju sutarties. Grupinio draudimo sutartis buvo sudaryta tarp akcinės bendrovės TUŽ, kurios buveinė yra V., ir akcinės bendrovės Y banko, kurio buveinė yra V. Šiuose trišaliuose teisiniuose santykiuose akcinė bendrovė TUŽ, kurios buveinė yra V., veikė kaip draudikas, produkto kūrėjas ir

wartotojui taikomos standartinės sutarties, t. y. L. draudimo sąlygų, mokesčių ir įmokų limitų lentelės bei draudimo kapitalo fondo nuostatų, autorius. Akcinė bendrovė Y bankas, kurio buveinė yra V., veikia kaip draudėjas, kuris taip pat yra faktinis draudimo platintojas. Būtent Y bankas buvo atsakingas už klientų, prisijungusių prie L. grupinio draudimo, pritraukimą, įskaitant atsakomybę už pardavimo pasiūlymo pateikimą ir produkto pristatymą ieškovei. Iš šioje byloje surinktų įrodymų, t. y. Y banko pateiktos informacijos, matyti, kad mokomąją medžiagą apie L. produktą Y banko darbuotojų mokymų reikmėms tvirtino draudikas, būtent atsakovė TUŽ. Y bankas, kaip draudėjas, neturėjo jokios įtakos produkto parametrams, taip pat nedalyvavo kuriant šį produktą.

- 35 Esant tokioms faktinėms aplinkybėms, kyla klausimas, kuris subjektas yra atsakingas už nesąžiningą veiklą ieškovės atžvilgiu, kai produktas pateikiamas remiantis klaidinančia tipine sutartimi. Pagal Direktyvos 2005/29/EB 3 straipsnio 1 dalį atrodo, kad tai turėtų būti prekybininkas, kurio veikla yra susijusi su produkto pateikimu rinkai ir kuris nagrinėjamoje byloje yra draudėjas. Pagal šios nuostatos turinį atrodo, kad sąvokos „nesąžininga rinkos veikla“ reikšmė siejama tik su aplinkybėmis, susijusiomis su sutarties sudarymu ir produkto pristatymu vartotojui, o ne su ankstesniu etapu, susijusiu su pačiu produkto kūrimu ir tipinės sutarties turinio nustatymu. Direktyvos 2005/29/EB 7 konstatuojamojoje dalyje taip pat kalbama apie komercinę veiklą, tiesiogiai susijusią su įtaka vartotojų sprendimams sudaryti sandorį dėl produktų.
- 36 Kita vertus, turint omenyje didelį prievolinių santykių, kuriuose dalyvauja vartotojai, skaičių ir įvairovę, toks aiškinimas neatrodo tinkamas, ypač atsižvelgiant į Direktyvos 2005/29/EB 13 konstatuojamąją dalį ir kitose direktyvos konstatuojamosiose dalyse pabrėžiamą prekybininkų informacinę pareigą (ypač finansinių paslaugų srityje dėl šių sričių sudėtingumo), taip pat į tikslą išlaikyti vartotojų pasitikėjimą sandoriais. Tai svarbu atsižvelgiant į nagrinėjamoje byloje nustatytas faktines aplinkybes. Ieškovė teigia, kad atsakovė draudimo įmonė (atsakinga už produkto ir tipinės sutarties sukūrimą) vykdo nesąžiningą rinkos veiklą, pasireiškiančią ieškovės klaidinimu dėl kito prekybininko jai pasiūlyto produkto savybių. Draudimo įmonė savo ruožtu tvirtina, kad negali būti laikoma atsakinga už nesąžiningą rinkos veiklą, nes nebuvo atsakinga už produkto pateikimą rinkai. Kartu iš teismo konstatuotų faktų darytina išvada, kad produktas ieškovei buvo pasiūlytas pagal atsakovės TUŽ parengtas L. draudimo sąlygas ir fondo nuostatus, kurie tuo pačiu sudaro tipinę sutartį, įteiktą ieškovei jau pasirašius pareiškimą dėl prisijungimo prie sutarties.
- 37 Teismui abejonių kelia ne pati draudėjo Y banko atsakomybė už klaidinančią produkto pristatymą. Abejonių vis dėlto kyla dėl situacijos, kai pristatymo metu vartotojui nebuvo pateikta išsami ir aiški informacija apie įsigyjamą produktą, šiuo atveju – su draudimo kapitalo fondu L. susietą draudimą, be to, ši informacija nebuvo tiesiogiai įtraukta į tipinę sutartį, t. y. L. draudimo sąlygas ir fondo nuostatus. Taigi, teismo nuomone, kyla klausimas, ar prekybininkui naudojant skaidrumo principo neatitinkančią tipinę sutartį, kuri vidutiniam vartotojui yra nesuprantama, neaiški ir kuria remdamasis vartotojas negali atkurti pagrindinių

produkto savybių, tokioje situacijoje, kai šis prekybininkas nedalyvauja produkto siūlymo ir pristatymo vartotojui etape, tai gali būti laikoma nesąžininga komercine veikla.

- 38 Nagrinėjamos bylos atveju kalbama apie produkto siūlymo vartotojui etapą dar prieš sudarant sandorį. Produktą pristato vienas prekybininkas (draudėjas), remdamasis kito prekybininko (draudiko) pateikta tipine sutartimi. Tuo pačiu metu, teismo nuomone, draudiko sukurta tipinė sutartis buvo suformuluota taip, kad galėtų būti klaidinanti. Visų pirma tipinėje sutartyje (pirmiausia fondo nuostatuose) produkto vertinimo metodų srityje nurodomi sudėtingi finansinių priemonių apskaitos ir vertinimo principai, įtvirtinti kituose išsamiuose teisės aktuose, tiksliai tuo pačiu nenurodant šių teisės aktų ir aiškiai, nedviprasmiškai vartotojui nepaaiškinant, kas yra šis vertinimas ir kaip jis „veikia“.
- 39 Atsižvelgiant į bylos aplinkybes, kyla klausimas, ar sąvokos „komercinė veikla“ taikymo sritis pagal Direktyvą 2005/29/EB apima ir prekybininko veiksmus, pasireiškiančius klaidinančios tipinės sutarties, kuri vėliau naudojama kaip kito prekybininko pardavimo pasiūlymo pagrindas ir kurioje kartu apibrėžiami vartotojo ir draudiko įsipareigojimai, sukūrimu. Jei sąvokos „komercinė veikla“ taikymo sritis apima ir prekybininko veiksmus, pasireiškiančius klaidinančios tipinės sutarties sukūrimu, ar pagal Direktyvą 2005/29/EB prekybininku, atsakingu už nesąžiningos komercinės veiklos vykdymą vartotojo atžvilgiu, laikytinas prekybininkas, atsakingas už klaidinančios tipinės sutarties sukūrimą, ar prekybininkas, kuris tokios tipinės sutarties pagrindu pateikia produktą vartotojui ir yra tiesiogiai atsakingas už produkto pateikimą rinkai, ar visgi reikėtų laikyti, kad pagal Direktyvą 2005/29/EB atsakingi abu prekybininkai?
- 40 Be to, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, atsižvelgiant į Direktyvos 2005/29/EB 3 straipsnio 2 dalį, konstatavimas, kad komercinė veikla yra nesąžiningo pobūdžio, neturi tiesioginės įtakos sutarties galiojimui, tačiau gali būti viena iš aplinkybių, kuriomis kompetentingas teismas gali pagrįsti savo vertinimą dėl nesąžiningo sutarties sąlygų pobūdžio pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 1 dalį.
- 41 Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar UPNPR 12 straipsnio 1 dalies 4 punkto aiškinimas, suteikiantis vartotojui teisę pagal nacionalines teisines priemones reikalauti pripažinti negaliojančia sutartį, jei įrodoma, kad sutarties sudarymą lėmė nesąžininga prekybininko komercinė veikla, neprieštarauja Direktyvos 2005/29/EB 11 straipsniui, 11a straipsniui, 13 straipsniui ir 3 straipsnio 2 daliai.
- 42 Kaip nurodyta 2011 m. lapkričio 29 d. generalinės advokatės išvadoje byloje *Pereničová ir Perenič / SOS Financ Spoi* (83–86 punktai), Direktyvoje 2005/29/EB nėra nuostatų, nustatančių tokios sutarties sąlygos negaliojimą. Priešingai, Direktyvos 2005/29 3 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „ši direktyva nepažeidžia sutarčių teisės, ypač taisyklių dėl sutarties galiojimo, sudarymo arba padarinių“.

- 43 Jei būtų padaryta prielaida, kad pagal nacionalines priemones vartotojui suteikiama teisė reikalauti pripažinti negaliojančia sutartį, kurios sudarymui įtakos turėjo nesąžininga rinkos veikla, kaip savarankiška sankcija, prieštarauja Direktyvos 2005/29/EB 3 straipsnio 2 daliai, kyla papildomų abejonų dėl galimos Direktyvos 2005/29/EB ir Direktyvos 93/13 tarpusavio konkurencijos ir galimybės pagal Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį vertinti faktą, kad prekybininkas naudojasi nesuprantama ir neaiškia tipine sutartimi, kuria remdamasis vartotojas negali atkurti pagrindinių produkto savybių ir įvertinti jam tenkančios investicinės rizikos.
- 44 Tai, kad prekybininkas nepateikė vartotojui išsamios informacijos, gali būti laikoma nesąžininga rinkos veikla. Vis dėlto atsižvelgiant į Direktyvos 2005/29/EB 3 straipsnio 2 dalyje nustatytą principą, pagal kurį ši direktyva nepažeidžia sutarčių teisės, ypač taisyklių dėl sutarties galiojimo, sudarymo arba padarinių, kyla klausimas, ar Direktyvos 93/13 nuostatos yra tinkamas teismo kišimosi į konkrečius prievolinius santykius, kaip to reikalauja vartotojas ginče su prekybininku, pagrindas. Dėl to kyla klausimas, ar fondo nuostatuose išdėstytos sutartinės sąlygos, kurių visuma apima sutartyje numatytą vartotojui tenkančios investicinės rizikos paskirstymą ir mastą sutarties galiojimo metu, turėtų būti vertinamos per Direktyvos 93/13 5 straipsnio prizmę.

DARBINIS VERTINIMAS